

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ТА РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
**«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ»**

(для студентів 5 курсу денної форми навчання,
спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»
(за видами економічної діяльності), спеціалізації «Менеджмент готельного,
курортного та туристського сервісу»)

Програма навчальної дисципліни та робоча програма навчальної дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» (для студентів 5 курсу денної форми навчання, спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності), спеціалізації «Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу») / Харк. нац. ун-т. міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова; уклад.: І. Б. Андренко, Н. М. Влащенко. – Х.: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2013. – 36 с.

Укладачі: к.е.н., доц. І. Б. Андренко, к.е.н., доц. Н. М. Влащенко

Рецензент: проф., к.е.н. Є. М. Кайлюк

Рекомендовано кафедрою туризму і готельного господарства,
протокол № 1 від 28 серпня 2011 р.

ЗМІСТ

Стор.

ВСТУП	4
1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
1.1. Мета, предмет і місце дисципліни	6
1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни	6
1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги	7
1.4. Рекомендована основна навчальна література	8
1.5. Анотація програми навчальної дисципліни	8
2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	10
2.1. Кваліфікаційні вимоги до студентів у сфері гостинності	11
2.2. Тематичний план навчальної дисципліни	12
2.3. Зміст навчальної дисципліни за змістовими модулями	13
2.4. Плани лекцій	15
2.5. Плани практичних занять	17
2.6. Індивідуальне завдання	18
2.7. Самостійна робота студентів	19
2.8. Контрольні запитання для самодіагностики	20
2.9. Індивідуально-консультативна робота	25
2.10. Методики активізації процесу навчання	25
2.11. Система поточного і підсумкового контролю знань студентів	27
2.12. Рекомендована література	34
2.12.1. Нормативно-правові акти	34
2.12.2. Основна література	34
2.12.3. Додаткова література.....	34

ВСТУП

Актуальність всебічного дослідження туризму обумовлена його багатогранністю та суспільною значущістю. Туризм розвивається як система, що дає можливості для ознайомлення з історією, культурою, звичаями, духовними і релігійними цінностями певної країни і її народу, і дає прибуток у державну скарбницю. Основна увага в дослідженнях явищ, пов'язаних з туризмом, приділяється питанням економіки та організації.

Активізація конкуренції на туристському ринку вимагає використання ефективних методів управління підприємствами готельної, курортної і туристської сфери. Вибір цих методів для кожного окремого підприємства повинен ґрунтуватися на результатах детально проведеного фінансово-економічного аналізу діяльності.

Фінансово-економічний аналіз дозволяє об'єктивно оцінити результати діяльності підприємства в цілому та його структурних підрозділів, виявити вплив внутрішніх і зовнішніх факторів на основні показники діяльності підприємства, а також сформулювати основу його фінансової політики й ефективного менеджменту.

Систематичний аналіз фінансово-господарської діяльності підприємств туризму сприяє підвищенню загального рівня їх економічної роботи, обґрунтуванню управлінських рішень, повнішому використанню наявних резервів.

Фінансово-економічний аналіз базується, з одного боку, на повному розумінні питань з економіки і ціноутворення підприємств туризму, бухгалтерського обліку, змісту фінансової інформації, з іншого – на спеціальних прийомах економічного аналізу. В процесі виконання фінансово-економічного аналізу фахівець повинен знати і відчувати зв'язок системи планування, економіки, фінансів, бухгалтерського обліку та інших спеціальних знань, спрямованих на отримання конкретної інформації; вміти аналізувати цю інформацію і складати відповідні висновки і рекомендації. В процесі викладання дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» саме цим питанням приділяється особлива увага.

СТАНДАРТ ВИЩОЇ ОСВІТИ ХНУМГ ІМ. О. М. БЕКЕТОВА

1. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ
ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ»**

Видання офіційне

Освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки *магістр*

Напрямок *0306 «Менеджмент»,*

Спеціальність *8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»
(за видами економічної діяльності)*

Статус дисципліни *варіативна (за вибором ВНЗ)*

Загальна кількість кредитів/годин *7 / 252*

Форма підсумкового контролю *Залік*

Стандарт чинний з дати затвердження.

Цей стандарт не може бути повністю чи частково відтворено, тиражовано й розповсюджено без дозволу Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Програма навчальної дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» розроблена для студентів, які навчаються за напрямом підготовки 0306 «Менеджмент», спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності), спеціалізації «Менеджмент готельного, курортного та туристського сервісу».

1.1. Мета, предмет і місце дисципліни

Мета вивчення дисципліни полягає у засвоєнні теоретичних положень з аналізу та оцінки діяльності підприємств туристської сфери та надбанні практичних навичок використання цих знань для прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх діяльності.

Предмет вивчення дисципліни – виробничо-збутова, фінансово-економічна діяльність підприємств туристської сфери та їх структурних підрозділів, що виявляється у системі показників.

Місце дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» у структурно-логічній схемі підготовки фахівця наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Місце дисципліни в структурно-логічній схемі підготовки фахівця

Перелік дисциплін, на які безпосередньо спирається вивчення цієї дисципліни	Перелік дисциплін, вивчення яких безпосередньо спирається на дану дисципліну
Мікроекономіка	Написання звітів з практики
Теорія економічного аналізу	Виконання курсових робіт
Економіка підприємства	Виконання дипломних робіт
Фінанси підприємства	
Економіка і ціноутворення в підприємствах туристської	

1.2. Інформаційний обсяг (зміст) дисципліни

Модуль 1. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму

Змістові модулі:

Змістовий модуль 1.1. Економічний аналіз підприємств туризму

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи:

1. Економічний аналіз: поняття, предмет, мета, завдання, види.
2. Методологія економічного аналізу.
3. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери та туризму.
4. Аналіз стану та використання основних засобів.
5. Аналіз використання трудових ресурсів.
6. Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг).

Змістовий модуль 1.2. Фінансовий аналіз підприємств туризму

Обов'язкові укрупнені навчальні елементи:

7. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств туризму.
8. Аналіз ліквідності та платоспроможності.
9. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства.
10. Аналіз фінансової стійкості підприємства.
11. Фінансовий аналіз ефективності інвестиційних проектів.

1.3. Освітньо-кваліфікаційні вимоги

(відповідно до галузевих стандартів ОКХ та засобів діагностики (ЗД): виробничі функції, типові задачі діяльності та вміння (за рівнями сформованості), якими повинні оволодіти студенти внаслідок вивчення даної дисципліни)

Таблиця 1.2 – Освітньо-кваліфікаційні вимоги до вивчення дисципліни

Вміння та знання	Типові задачі діяльності у яких використовуються вміння та знання	Функції діяльності
1	2	3
З використанням сучасних методик з позицій системного підходу проводити комплексний аналіз діяльності організації та моніторинг послуг готельного, курортного та туристського сервісу	Системний аналіз діяльності підприємств готельного, курортного і туристського сервісу	Планувальна
Проводити системний аналіз макро- і мікросередовища організацій готельного, курортного і туристського сервісу моніторинг основних конкурентів на ринку, у тому числі на світовому		
З використанням сучасних методик і економіко-математичних моделей планувати потреби у матеріальних, фінансових та трудових ресурсах, визначати постачальників	Планування потреби у ресурсах (матеріальних, фінансових, трудових)	
Розраховувати місткість ринку, прогнозувати попит на послуги	Прогнозування динаміки попиту на послуги	
Досліджуючи і прогножуючи вплив факторів сезонності, корегувати відповідні зміни обсягів, асортименту, сезонних цін	Формування оптимального асортименту послуг	
Аналізувати, планувати та прогнозувати обсяг реалізації послуг на різні періоди		
Вести дієвий контроль реалізації послуг, контролювати ефективність діяльності на ринку збуту	Контролювання забезпеченості ресурсами, додержання технології обслуговування	Контрольна

1.4. Рекомендована основна навчальна література

1. Андренко І. Б. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму: підручник / І. Б. Андренко, Н. М. Влащенко – Харків: ХНАМГ, 2012. – 303 с.
2. Доля В. Т. Экономический анализ: теория и практические методики: учеб. Пособие / В. Т. Доля – К.: Кондор, 2003. – 208 с.
3. Костюк В. О. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємств міського господарства: навч. посібник / В. О. Костюк – Харків: ХДАМГ, 2002. – 162 с.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г. В. Савицька – К.: Знання, 2005. – 662 с.
5. Соболева Е. А. Финансово-экономический анализ деятельности туристской фирмы: учеб.-метод. пособие / Е. А. Соболева , И. И. Соболев – М.: Финансы и статистика, 2002. – 128 с.

1.5. Анотація програми навчальної дисципліни

Анотація програми навчальної дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму»

Дисципліна належить до циклу дисциплін професійної підготовки. Мета вивчення дисципліни полягає у засвоєнні теоретичних положень з аналізу та оцінки діяльності підприємств туристської сфери та надбанні практичних навичок використання цих знань для прийняття управлінських рішень щодо підвищення ефективності їх діяльності. Предметом вивчення є виробничо-збутова, фінансово-економічна діяльність туристських підприємств та їх структурних підрозділів, що виявляється в системі показників. Дисципліна складається з двох змістових модулів, які розкривають суть економічного та фінансового аналізу діяльності підприємств сфери туризму.

Аннотация программы учебной дисциплины «Финансово-экономический анализ предприятий туризма»

Дисциплина относится к циклу дисциплин профессиональной подготовки. Цели изучения дисциплины состоят в усвоении теоретических положений по анализу и оценке деятельности предприятий туристской сферы и приобретении практических навыков использования этих знаний для принятия управленческих решений по повышению эффективности их деятельности. Предметом изучения является производственно-сбытовая, финансово-экономическая деятельность туристских предприятий и их структурных подразделений, которые отображаются системой показателей. Дисциплина состоит из двух содержательных модулей, которые раскрывают суть экономического и финансового анализа деятельности предприятий сферы туризма.

Annotation of the program of scientific discipline
«Financial and economical analysis on tourism establishments»

The discipline belongs the circle of disciplines for the professional training level. The purpose of study the discipline is obtain the theoretical skills on analysis and appraisal of the tourism establishments and practical skills on management decision. The subject of study is production, marketing, financial and economical activities of the tourism establishments and departments are reflected in system of index. The discipline includes two modules in content which represent essence of financial and economical analysis on tourism establishments.

2. РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОН України на базі освітньо-професійної програми підготовки спеціаліста напряму підготовки 0306 «Менеджмент», спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності).

Структура робочої програми навчальної дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» наведена в табл. 2.1 і 2.2.

Таблиця 2.1 – Розподіл обсягу навчальної роботи студента за спеціальностями й видами навчальної роботи

(за робочими навчальними планами денної форми навчання)

Спеціальність, спеціалізація, (шифр, абrevіатура)	Всього кредит / годин	Семестр	Години							Екзамен (семестр)	Залік (семестр)	
			Аудиторні	у тому числі			Самостійна робота	у тому числі				
				Лекції	Практичні, семінари	Лабораторні		Контр. роб	КП/КР			РГР
8.03060101 денне навчання	7/252	1,2	84	36	48		168			2		2

Таблиця 2.2 – Структура навчальної дисципліни

Характеристика дисципліни: підготовка спеціалістів	Напрямок, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів відповідних ECTS – 7; у тому числі: змістових модулів – 2 самостійна робота; розрахунково-графічна робота (РГР)	Шифр та назва напряму: 0306 «Менеджмент»	За вибором ВНЗ, орієнтовано на МГКТС Рік підготовки: 1. Семестр: 1, 2.
Кількість годин: Усього – 252; За змістовими модулями: модуль 1 – 144 год.; модуль 2 – 108 год.	Шифр та назва спеціальності: 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності), спеціалізація «Менеджмент готельного, курортного і туристського сервісу»	Лекції: кількість годин – 36. Практичні (семінарські): кількість годин – 48. Самостійна робота: кількість годин – 168, у т.ч. РГР – 50.
Кількість тижнів викладання дисципліни: 21. Кількість годин за тиждень 4.	Освітньо-кваліфікаційний рівень: магістр	Вид контролю: залік

У процесі навчання студенти отримують необхідні знання під час проведення аудиторних занять: лекційних, практичних (семінарських). Також велике значення в процесі вивчення і закріплення знань має самостійна робота студентів. Усі ці види занять розроблені відповідно до положень Болонської декларації.

2.1. Кваліфікаційні вимоги до студентів у сфері гостинності

Дисципліна “Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму” є вибірковою у підготовці спеціалістів за напрямом підготовки 0306 «Менеджмент», спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності).

Необхідна навчальна база перед початком вивчення дисципліни

Дисципліна безпосередньо спирається на знання та навички, які студенти отримують під час вивчення згідно з ПП наступних дисциплін: «Мікроекономіка», «Теорія економічного аналізу», «Теорія економічного аналізу», «Економіка підприємства», «Фінанси підприємства» «Економіка і ціноутворення в підприємствах туріндустрії».

Інтегрований підхід до викладання дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» дозволяє сформувати у студентів певні знання та навички.

Студенту необхідно **знати:**

- сутність, принципи і види фінансово-економічного аналізу;
- особливості використання інструментарію фінансово-економічного аналізу;
- фактори, що впливають на обсяги виробництва і реалізації продукції (послуг);
- шляхи підвищення ефективності діяльності підприємств туризму з урахуванням виявлених факторів, що на неї впливають.

Студент має **оволодіти практичними навичками:**

- аналізу обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери, туризму;
- аналізу показників, що характеризують стан і ефективність використання основних фондів готельних, туристських, курортних підприємств;
- аналізу трудових ресурсів підприємств готельного господарства, курортної сфери, туризму;
- аналізу собівартості продукції готельних, курортних, туристських підприємств;
- аналізу прибутку й рентабельності підприємства;
- аналізу розміщення і використання капіталу підприємства;
- аналізу фінансової стійкості підприємства;
- аналізу платоспроможності підприємства, вміти виявляти й аналізувати причини банкрутства суб'єктів господарювання.

Робоча програма навчальної дисципліни розроблена відповідно до вимог стандарту вищої освіти ХНУМГ.

2.2. Тематичний план навчальної дисципліни

При вивченні дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» студент має ознайомитися з програмою дисципліни, її структурою, формами та методами навчання, видами та методами контролю знань.

Тематичний план дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму» складається з двох змістових модулів, кожен з яких містить в собі відносно окремий самостійний блок дисципліни, який логічно пов'язує кілька укрупнених навчальних елементів дисципліни за змістом і взаємозв'язками.

Навчальний процес здійснюється у таких формах : лекційні та практичні заняття, індивідуальні завдання (розрахунково-графічні роботи), самостійна робота студента. Структура залікового кредиту дисципліни наведена у табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Структура залікового кредиту навчальної дисципліни

Тема	Кількість годин			
	лекції	практичні заняття	самостійна робота	РГР
1	2	3	4	5
Модуль 1. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму				
ЗМ 1.1. Економічний аналіз підприємств туризму				
Тема 1. Економічний аналіз: поняття, предмет, мета, завдання, види	2	-	18	
Тема 2. Методологія економічного аналізу	2	4	18	
Тема 3. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери та туризму	2	5	18	
Тема 4. Аналіз стану та використання основних засобів	2	5	18	
Тема 5. Аналіз використання трудових ресурсів	2	5	18	
Тема 6. Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг)	2	5	18	
Разом годин за ЗМ 1.1	12	24	108	
ЗМ 1.2. Фінансовий аналіз підприємств туризму				
Тема 7. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств туризму	3	3	2	
Тема 8. Аналіз ліквідності та платоспроможності	3	3	2	
Тема 9. Аналіз ділової і ринкової активності підприємства	3	4	2	
Тема 10. Аналіз фінансової стійкості підприємства	4	4	2	
Тема 11. Фінансовий аналіз ефективності інвестиційних проектів	3	2	2	
Разом годин за ЗМ 1.2	24	24	10	50
Усього годин	36	48	168	

2.3. Зміст навчальної дисципліни за змістовими модулями

МОДУЛЬ 1. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ

Змістовий модуль 1.1. Економічний аналіз підприємств туризму (4 кредити / 144 годин)

Тема 1. Економічний аналіз: поняття, предмет, мета, завдання, види

- 1.1. Поняття економічного аналізу, предмет, мета, завдання, принципи.
- 1.2. Види економічного аналізу.

Тема 2. Методологія економічного аналізу

- 2.1. Фактори, що визначають результати господарської діяльності і їх класифікація.
- 2.2. Система показників, що використовуються в економічному аналізі.
- 2.3. Методика економічного аналізу.
- 2.4. Економіко-логічні способи обробки економічної інформації. Прийом порівняння показників. Деталізація економічних показників. Балансовий прийом. Табличний спосіб. Групування. Спосіб перерахунку показників. Метод абсолютних, відносних і середніх величин. Ряди динаміки. Графічний спосіб. Методи детермінованого аналізу.

Тема 3. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери та туризму

- 3.1. Завдання і інформаційне забезпечення аналізу.
- 3.2. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства.
- 3.3. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг туристського підприємства.
- 3.4. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств курортної сфери.

Тема 4. Аналіз стану та використання основних засобів

- 4.1. Значення, задачі і інформаційне забезпечення аналізу.
- 4.2. Аналіз стану основних засобів.
- 4.3. Аналіз ефективності використання основних засобів.

Тема 5. Аналіз використання трудових ресурсів

- 5.1. Значення, завдання і інформаційне забезпечення аналізу використання трудових ресурсів.
- 5.2. Аналіз чисельності, складу і руху персоналу підприємств туризму.
- 5.3. Аналіз використання фонду робочого часу.
- 5.4. Аналіз продуктивності праці.

Тема 6. Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг)

- 6.1. Значення, завдання і інформаційне забезпечення аналізу
- 6.2. Поняття собівартості, кошторис, калькуляція. Класифікація витрат. Методи обліку і калькулювання собівартості.
- 6.3. Аналіз структури і динаміки витрат на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг).

Змістовий модуль 1.2. Фінансовий аналіз підприємств туризму (3 кредити / 108 годин)

Тема 7. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств туризму

- 7.1. Завдання і джерела інформації аналізу фінансових результатів.
- 7.2. Аналіз складу і динаміки і структури фінансових результатів діяльності підприємств туризму
- 7.3. Аналіз розподілу прибутку підприємства.
- 7.4. Система показників для оцінки рентабельності.

Тема 8. Аналіз ліквідності та платоспроможності

- 8.1. Сутність і завдання аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства.
- 8.2. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності.
- 8.3. Оцінка і прогнозування стану банкрутства.

Тема 9. Аналіз ділової і ринкової активності підприємства

- 9.1. Система показників для оцінки ділової активності.
- 9.2. Аналіз забезпеченості оборотними активами та ефективності їх використання.
- 9.3. Методика аналізу ринкової активності підприємства.

Тема 10. Аналіз фінансової стійкості підприємства

- 10.1. Сутність і завдання аналізу фінансової стійкості підприємства.
- 10.2. Абсолютні показники фінансової стійкості.
- 10.3. Відносні показники фінансової стійкості.
- 10.4. Оцінка запасу фінансової стійкості.

Тема 11. Фінансовий аналіз ефективності інвестиційних проектів

- 11.1. Особливості залучення інвестицій на підприємства туризму і принципи оцінки інвестиційних проектів.
- 11.2. Фінансово-економічна оцінка інвестиційних проектів.
- 11.3. Порівняльний аналіз і вибір інвестиційних альтернатив.

2.4. Плани лекцій

МОДУЛЬ 1. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ

Змістовий модуль 1.1. Економічний аналіз підприємств туризму

Тема 1. Економічний аналіз: поняття, предмет, мета, завдання, види

- 1.1. Поняття економічного аналізу, предмет, мета, завдання, принципи.
 - 1.2. Види економічного аналізу.
- Література: основна [1 – 4]; додаткова [1, 3 – 5, 7 – 8].

Тема 2. Методологія економічного аналізу

- 2.1. Фактори, що визначають результати господарської діяльності і їх класифікація.
 - 2.2. Система показників, що використовуються в економічному аналізі.
 - 2.3. Методика економічного аналізу.
- Література: основна [1 – 5]; додаткова [1 – 8].

Тема 3. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери та туризму

- 3.1. Задачі і інформаційне забезпечення аналізу.
 - 3.2. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства.
 - 3.3. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг туристського підприємства.
 - 3.4. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств курортної сфери.
- Література: нормативна [2 – 4]; основна [1, 3 – 5]; додаткова [2, 3, 8].

Тема 4. Аналіз стану та використання основних засобів

- 4.1. Значення, задачі і інформаційне забезпечення аналізу.
 - 4.2. Аналіз стану основних засобів.
 - 4.3. Аналіз ефективності використання основних засобів.
- Література: нормативна [5]; основна [1 – 5]; додаткова [1 – 3, 5, 8].

Тема 5. Аналіз використання трудових ресурсів

- 5.1. Значення, задачі і інформаційне забезпечення аналізу використання трудових ресурсів.
 - 5.2. Аналіз чисельності, складу і руху робочої сили.
 - 5.3. Аналіз використання фонду робочого часу.
 - 5.4. Аналіз продуктивності праці.
- Література: нормативна [6, 7]; основна [1 – 5]; додаткова [1, 3, 7, 8].

Тема 6. Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг)

6.1. Поняття собівартості, кошторис, калькуляція. Класифікація витрат. Методи обліку і калькулювання собівартості.

6.2. Значення, задачі і інформаційне забезпечення аналізу.

6.3. Аналіз структури і динаміки витрат на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг).

Література: основна [1 – 5]; додаткова [2, 4, 5, 7, 8].

Змістовий модуль 1.2. Фінансовий аналіз підприємств туризму

Тема 7. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств туризму

7.1. Завдання і джерела інформації аналізу фінансових результатів

7.2. Аналіз складу, динаміки і структури фінансових результатів діяльності підприємств туризму.

7.3. Аналіз розподілу прибутку підприємства.

7.4. Система показників для оцінки рентабельності.

Література: нормативна [1]; основна [1 – 5]; додаткова [1, 3, 5 – 8].

Тема 8. Аналіз ліквідності та платоспроможності

8.1. Сутність і завдання аналізу ліквідності та платоспроможності підприємства.

8.2. Аналіз показників ліквідності та платоспроможності.

8.3. Оцінка і прогнозування стану банкрутства.

Література: нормативна [1]; основна [1, 3, 5]; додаткова [3, 8].

Тема 9. Аналіз ділової і ринкової активності підприємства

9.1. Система показників для оцінки ділової активності.

9.2. Аналіз забезпеченості оборотними активами та ефективності їх використання.

9.3. Методика аналізу ринкової активності підприємства.

Література: нормативна [1]; основна [1, 3, 5]; додаткова [3, 8].

Тема 10. Аналіз фінансової стійкості підприємства

10.1. Сутність і завдання аналізу фінансової стійкості підприємства.

10.2. Абсолютні показники фінансової стійкості.

10.3. Відносні показники фінансової стійкості.

10.4. Оцінка запасу фінансової стійкості.

Література: нормативна [1]; основна [1, 3, 5]; додаткова [3, 8].

Тема 11. Фінансовий аналіз ефективності інвестиційних проектів

11.1. Особливості залучення інвестицій на підприємства туризму і принципи оцінки інвестиційних проектів.

11.2. Фінансово-економічна оцінка інвестиційних проектів.

11.3. Порівняльний аналіз і вибір інвестиційних альтернатив.

Література: нормативна [1]; основна [1, 2, 4, 5]; додаткова [3, 8].

2.5. Плани практичних занять

За кожною темою викладач проводить практичні заняття. Практичне заняття – форма навчального заняття, спрямована на формування вмінь та навичок виконання певних видів економічної роботи, а саме розрахунків та аналізу економічних показників, обґрунтування висновків щодо напрямків удосконалення діяльності підприємства.

Проведення практичного заняття ґрунтується на попередньо підготовленому матеріалі – тестах для виявлення ступеня оволодіння студентами необхідними теоретичними положеннями, наборі завдань різної складності для розв’язування їх студентами на занятті.

Практичне заняття включає проведення попереднього контролю знань, вмінь і навичок студентів, постановку загальної проблеми викладачем та її обговорення за участю студентів, розв’язування завдань з їх обговоренням, розв’язування контрольних завдань, їх перевірку, оцінювання. У процесі проведення практичного заняття студенти самостійно або у малих групах (за умови попереднього пояснення викладача) розв’язують запропоновані завдання різного рівня складності. Наприкінці заняття з метою виявлення ступеня засвоєння матеріалу викладачем проводиться перевірка роботи, яку виконували студенти, та підведення підсумків з виставленням відповідної оцінки в залежності від результатів виконаної роботи.

Перелік тем практичних занять наведено у таблиці 2.4.

Таблиця 2.4 – Перелік тем практичних занять

Тема	Кількість годин	Література
1	2	3
ЗМ 1.1. Економічний аналіз підприємств туризму		
Тема 1. Економічний аналіз: поняття, предмет, мета, завдання, види	–	основна [1 – 4]; додаткова [1, 3 – 5, 7 – 8].
Тема 2. Методологія економічного аналізу	4	основна [1 – 5]; додаткова [1 – 8].
Тема 3. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери та туризму	5	нормативна [2 – 4]; основна [1, 3 – 5]; додаткова [2, 3, 8].
Тема 4. Аналіз стану та використання основних засобів	5	нормативна [5]; основна [1 – 5]; додаткова [1 – 3, 5, 8].
Тема 5. Аналіз використання трудових ресурсів	5	нормативна [6, 7]; основна [1 – 5]; додаткова [1, 3, 7, 8].
Тема 6. Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг)	5	основна [1 – 5]; додаткова [2, 4, 5, 7, 8].
Разом годин за ЗМ 1.1	24	
ЗМ 1.2. Фінансовий аналіз підприємств туризму		
Тема 7. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств туризму	3	нормативна [1]; основна [1 – 5]; додаткова [1, 3, 5 – 8].
Тема 8. Аналіз ліквідності та платоспромож-	3	нормативна [1];

ності		основна [1, 3 5]; додаткова [3, 8].
Тема 9. Аналіз ділової і ринкової активності підприємства	4	нормативна [1]; основна [1, 3, 5]; додаткова [3, 8].
Тема 10. Аналіз фінансової стійкості підприємства	4	нормативна [1]; основна [1, 3, 5]; додаткова [3, 8].
Тема 11. Фінансовий аналіз ефективності інвестиційних проектів	2	нормативна [1]; основна [1, 2, 4, 5]; додаткова [3, 8].
Разом годин за ЗМ 1.2.	24	
Усього годин	48	

2.6. Індивідуальне завдання

Виконання передбачає: систематизацію, закріплення, розширення теоретичних і практичних знань із дисципліни та застосування їх при розв’язанні конкретних практичних ситуацій; розвиток навичок самостійної роботи з літературними джерелами та звітністю підприємства.

Індивідуальне завдання полягає у виконанні розрахунково-графічного завдання (далі РГЗ), яке виконує студент самостійно при консультуванні викладачем протягом вивчення дисципліни у відповідності до графіка навчального процесу.

Розрахунково-графічне завдання з дисципліни “Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму” є індивідуальною роботою, метою якої є оволодіння інструментарієм економічного аналізу, вивчення факторів, що впливають на обсяги виробництва і реалізації продукції (послуг) та оволодіння методикою аналізу обсягу пропозиції та реалізації послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери, туризму і аналізу фінансової діяльності, придбання навичок у розробці раціональних рішень у галузі туристської діяльності.

Інформаційною базою для виконання розрахунково-графічного завдання “Аналіз діяльності підприємства туризму” є дані статистичної звітності зібрані під час проходження комплексної практики з фаху бакалавр.

Вимоги до оформлення та методика виконання розрахункових завдань наведені у “Методичних вказівках з дидактичним забезпеченням до виконання розрахунково-графічних завдань з курсу “Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму” (для студентів 5, 6 курсу всіх форм навчання, спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності).

Зміст РГЗ наступний: титульний аркуш, вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки.

Обсяг РГЗ повинен становити в друкованому варіанті 30 – 40 сторінок. Обсяг часу на виконання РГЗ у годинах становить 50 годин.

2.7. Самостійна робота студентів

Для опанування матеріалу дисципліни “Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств туризму” окрім лекційних, практичних занять, тобто аудиторної роботи, значну увагу необхідно приділяти самостійній роботі.

Основні види самостійної роботи студента:

1. Вивчення додаткової літератури.
2. Робота з законодавчими, нормативними та інструктивними матеріалами.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Підготовка до проміжного та підсумкового контролю.

В процесі підготовки до практичних занять необхідно самостійно опрацювати такі питання:

1. Інформаційна база фінансово-економічного аналізу.
2. Прийом порівняння показників.
3. Деталізація економічних показників.
4. Балансовий прийом.
5. Табличний спосіб.
6. Групування.
7. Спосіб перерахунку показників.
8. Метод абсолютних, відносних і середніх величин.
9. Ряди динаміки.
10. Графічний спосіб.
11. Методи детермінованого аналізу.
12. Основні показники діяльності готельного підприємства. Їх характеристика.
13. Форма статистичної звітності № 1-готель – „Звіт про роботу готелю”, її структура та особливості.
14. Основні показники діяльності туристського підприємства. Їх характеристика.
15. Форма статистичної звітності № 1-ТУР – „Звіт туристичної організації”, її структура та особливості.
16. Основні показники діяльності курортного підприємства. Їх характеристика.
17. Форма статистичної звітності № 1-курорт – „Звіт санаторно-курортного закладу” її структура та особливості.
18. Основні показники з праці. Їх характеристика.
19. Форма статистичної звітності № 1-ПВ – „Звіт з праці”, її структура та особливості.
20. Форма статистичної звітності № 3-ПВ – „Звіт про використання робочого часу”, її структура та особливості.
21. Аналіз складу і структури джерел засобів.
22. Аналіз фінансової стійкості.
23. Аналіз ліквідності балансу.
24. Аналіз платоспроможності підприємства.

25. Аналіз кредиторської і дебіторської заборгованості.
26. Аналіз фінансових коефіцієнтів.
27. Аналіз ділової активності.
28. Вертикальний і горизонтальний аналіз балансу.
29. Аналіз і оцінка складу і структури майна.
30. Оцінка вирогідності банкрутства.
31. Форма фінансової звітності №1 - „Баланс”, її структура та особливості.
32. Форма фінансової звітності №2 - „Звіт про фінансові результати”, її структура та особливості.
33. Форма фінансової звітності №3 - „Звіт про рух грошових коштів”, її структура та особливості.
34. Форма фінансової звітності №4 - „Звіт про власний капітал”, її структура та особливості.
35. Форма фінансової звітності №5 - „Примітки до річної фінансової звітності”, її структура та особливості.

2.8. Контрольні запитання для самодіагностики

МОДУЛЬ 1. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ

ЗМ 1.1. Економічний аналіз підприємств туризму

Тема 1. Економічний аналіз: поняття, предмет, мета, завдання, види

- 1.1. Що розуміють під економічним аналізом, в чому полягає різниця між макро-і мікроекономічним аналізом?
- 1.2. Яка роль аналізу в управлінні підприємством і підвищенні ефективності його діяльності?
- 1.3. Які перспективи розвитку економічного аналізу?
- 1.4. Які завдання економічного аналізу діяльності підприємства?
- 1.5. За якими критеріями класифікують види економічного аналізу?
- 1.6. Охарактеризуйте сучасний стан аналітичної роботи на підприємствах готельного господарства, курортної сфери і туризму.
- 1.7. Охарактеризуйте основні етапи економічного аналізу.
- 1.8. Охарактеризуйте основні типологічні види аналізу.
- 1.9. Назвіть основні принципи економічного аналізу і коротко охарактеризуйте їх.
- 1.10. У чому специфіка тематичного і комплексного аналізу?

Тема 2. Методологія економічного аналізу

- 2.1. Охарактеризуйте формування і використання системи показників в економічному аналізі.
- 2.2. Які характерні особливості методології економічного аналізу?
- 2.3. Які традиційні методи й прийоми використовують в економічному аналізі

- 2.4. Для чого використовують балансовий метод в економічному аналізі?
- 2.5. У чому суть прийому порівняння? Які типи порівнянь застосовують в аналізі, яка їхня мета? Назвіть основні способи приведення показників до зіставного виду.
- 2.6. Охарактеризуйте основні види відносних і середніх величин.
- 2.7. Яка роль табличного і графічного подання аналітичної інформації?
- 2.8. У чому суть класифікації і систематизації факторів в економічному аналізі?
- 2.9. Які групування використовують в економічному аналізі.
- 2.10. У чому суть факторного аналізу?

Тема 3. Аналіз обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери і туризму

- 3.1. Які джерела інформації використовують для аналізу обсягу вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства, курортної сфери і туризму?
- 3.2. Які показники характеризують обсяг вироблених і реалізованих послуг підприємств готельного господарства?
- 3.3. Які показники характеризують обсяг вироблених і реалізованих послуг туристського підприємства?
- 3.4. Які показники характеризують обсяг вироблених і реалізованих послуг підприємств курортної сфери?
- 3.5. Які показники характеризують обсяг вироблених і реалізованих послуг ресторанного підприємства?
- 3.6. Якими є значення і завдання аналізу виробництва і реалізації послуг підприємств туристської індустрії?
- 3.7. Охарактеризуйте в цілому методику аналізу обсягів виробництва і реалізації послуг (продукції) підприємств готельного господарства, курортної сфери і туризму.
- 3.8. Назвіть фактори, що впливають на зміни обсягу виробництва і реалізації послуг (продукції).
- 3.9. Викладіть методику аналізу ритмічності роботи підприємства.
- 3.10. Як аналізують динаміку і виконання плану виробництва та реалізації продукції?

Тема 4. Аналіз стану і використання основних засобів

- 4.1. Які завдання і джерела інформації аналізу стану і використання основних фондів?
- 4.2. Що таке основні фонди? Яка їх роль у роботі готельних, туристських, курортних підприємств?
- 4.3. Як класифікуються основні фонди?
- 4.4. Охарактеризуйте особливості складу і структури основних фондів готельних, туристських, курортних підприємств.
- 4.5. Які показники характеризують технічний стан основних фондів, як їх розраховують?

4.6. Які показники характеризують рух основних фондів, як їх розраховують?

4.7. Які показники характеризують ефективність використання основних фондів, як їх розраховують?

4.8. Охарактеризуйте види оцінки основних фондів. У зв'язку з чим використовують декілька оцінок вартості?

4.9. Які методи застосовують для аналізу стану і використання основних фондів?

4.10. Від яких факторів залежить фондівіддача основних фондів? Охарактеризуйте алгоритм розрахунку впливу факторів.

Тема 5. Аналіз використання трудових ресурсів

5.1. Які завдання і джерела інформації аналізу використання трудових ресурсів?

5.2. Як класифікують кадри підприємства?

5.3. Як аналізують забезпеченість підприємства трудовими ресурсами за кількісними і якісними параметрами?

5.4. Назвіть особливості кадрового складу для підприємств готельного і ресторанного господарства, курортної сфери, туризму.

5.5. Які показники використовують для аналізу якісного складу трудових ресурсів підприємства?

5.6. Які показники характеризують рух трудових ресурсів на підприємстві, як визначають їх рівень?

5.7. За допомогою яких показників аналізують використання робочого часу і використання трудових ресурсів підприємства?

5.8. Які фактори впливають на продуктивність праці? Назвіть резерви зростання продуктивності праці.

5.9. Охарактеризуйте узагальнюючі, окремі й допоміжні показники продуктивності праці та методику їх розрахунку.

5.10. Назвіть форми оплати праці, особливості їх використання, переваги й недоліки?

Тема 6. Аналіз собівартості продукції (робіт, послуг)

6.1. Які завдання і джерела інформації аналізу собівартості продукції (робіт, послуг)?

6.2. Що таке собівартість продукції (робіт, послуг)? Охарактеризуйте основні види собівартості.

6.3. За якими ознаками класифікують витрати на виробництво продукції (робіт, послуг)?

6.4. Назвіть і охарактеризуйте основні статті кошторису й основні статті калькуляції.

6.5. Розкрийте особливості структури собівартості послуг та продукції підприємств готельного і ресторанного господарства, курортної сфери і туризму.

6.6. Чим зумовлена необхідність групування тих самих витрат за економічними елементами і статтями калькуляції?

6.7. Назвіть і коротко охарактеризуйте основні методи обліку і калькулювання собівартості.

6.8. Розкрийте методику аналізу загальної суми витрат на виробництво продукції (робіт, послуг).

6.9. Розкрийте методику аналізу собівартості окремих видів продукції (робіт, послуг).

6.10. Як розраховують і аналізують показник витрат на гривню продукції (робіт, послуг)?

Змістовий модуль (зм) 1.1. Фінансовий аналіз підприємств туризму

Тема 7. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємств туризму

7.1. Назвіть основні завдання і джерела даних для аналізу фінансових результатів.

7.2. Охарактеризуйте поняття “прибуток”, “валовий дохід”, “валова виручка”.

7.3. Назвіть і охарактеризуйте основні види прибутку та порядок їх розрахунку.

7.4. Назвіть основні джерела формування прибутку підприємства.

7.5. Викладіть методику розрахунку впливу факторів на зміну суми прибутку від реалізації продукції (послуг) в цілому по підприємству та за окремими видами продукції (послуг).

7.6. Як визначають вплив структури продаж на прибуток підприємства?

7.7. Розкрийте сутність поняття “рентабельність”

7.8. Охарактеризуйте основні показники рентабельності та методику їх розрахунку.

7.9. Назвіть основні фактори, що впливають на рівень рентабельності підприємства.

7.10. Охарактеризуйте резерви збільшення прибутку і підвищення рівня рентабельності.

Тема 8. Аналіз ліквідності та платоспроможності

8.1. Дайте визначення термінам «ліквідність» і «платоспроможність» і наведіть відмінності, які є між ними.

8.2. Назвіть основні завдання аналізу показників ліквідності підприємства.

8.3. Охарактеризуйте основні ознаки платоспроможності підприємств туризму.

8.4. З якою метою визначається поточна і перспективна платоспроможність підприємства?

8.5. Який документ є джерелом інформації для аналізу ліквідності і платоспроможності підприємств туризму?

8.6. За яких умов баланс підприємства є абсолютно ліквідним?

8.7. Охарактеризуйте основні коефіцієнти, які використовуються при аналізі ліквідності.

8.8. Дайте оцінку нормативним значенням коефіцієнтів ліквідності і платоспроможності.

8.9. Наведіть особливості підприємств туризму, які слід враховувати при аналізі показників ліквідності.

8.10. З якою метою і за яким принципом складають угруповання оборотних активів за ступенем ризику?

Тема 9. Аналіз ділової і ринкової активності підприємства

9.1. Розкрийте сутність поняття «ділова активність».

9.2. Охарактеризуйте кількісні і якісні критерії ділової активності.

9.3. Розкрийте економічну сутність коефіцієнтів оборотності майна підприємства.

9.4. Які параметри дозволяють здійснювати вивчення стану і ефективності використання оборотних активів?

9.5. Назвіть особливості в інтерпретації показників оборотності для підприємств туризму.

9.6. Поясніть ефект уповільнення обертання активів. Які фактори впливають на уповільнення і прискорення обертання активів підприємств туризму?

9.7. Охарактеризуйте поняття «ринкова активність» і обґрунтуйте необхідність її аналізу в сучасних економічних умовах господарювання.

9.8. Поясніть різницю між первинним і вторинним фондовим ринком.

9.9. Охарактеризуйте основні показники для оцінки ринкової активності акціонерного товариства.

9.10. Охарактеризуйте поняття «дивідендна політика» і методи формування фонду дивідендів.

Тема 10. Аналіз фінансової стійкості підприємства

10.1. Що розуміють під фінансовою стійкістю підприємства.

10.2. Розкрийте роль і завдання аналізу фінансової стійкості підприємства.

10.3. Назвіть джерела інформації аналізу фінансової стійкості підприємства.

10.4. Які фактори впливають на фінансову стійкість підприємства?

10.5. За допомогою яких показників оцінюють фінансову стійкість підприємства.

10.6. Назвіть основні типи фінансової стійкості підприємства.

10.7. Як оцінюють фінансову стійкість підприємства на основі аналізу співвідношення власного і позикового капіталу?

Тема 11. Фінансовий аналіз ефективності інвестиційних проектів

11.1. В чому полягають особливості залучення інвестицій на підприємства туріндустрії?

11.2. Охарактеризуйте чинники інвестиційної привабливості підприємств туризму.

11.3. Наведіть чинники, які стримують залучення інвестицій до підприємств сфери туризму.

11.4. Охарактеризуйте принципи і методичні підходи, які використовуються для оцінки ефективності інвестиційних проектів.

11.5. Опишіть послідовність реалізації інвестиційного проекту.

11.6. Розкрийте економічну сутність поняття «дисконтування».

11.7. Які чинники впливають на величину процентної ставки, яка використовується при дисконтування грошових потоків?

11.8. Поясніть, чим відрізняються комерційна, соціальна і бюджетна норми дисконту?

11.9. Який порядок розрахунку кожного з основних критеріїв оцінки ефективності інвестиційних проектів?

11.10. Наведіть позитивні і негативні сторони кожного критерію оцінки ефективності інвестиційних проектів. Якому показнику ефективності віддається перевага за інших рівних умов?

2.9. Індивідуально-консультативна робота

Індивідуально-консультативна робота здійснюється за графіком індивідуально-консультативної роботи у формі індивідуальних занять, консультацій, перевірки виконання індивідуальних занять, перевірки та захисту завдань, що винесені на поточний контроль тощо.

Індивідуально-консультативна робота з теоретичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (запитання – відповідь стосовно проблемних питань теоретичного матеріалу дисципліни);

2) групових консультацій (розгляд типових прикладів, практики впровадження та використання нових методів та методик у виробничу практику).

Індивідуально-консультативна робота з практичної частини дисципліни проводиться у вигляді:

1) індивідуальних консультацій (розгляд практичних завдань, стосовно яких виникли запитання);

2) групових консультацій (розгляд практичних ситуацій, які потребують колективного обговорення).

Індивідуально-консультативна робота для комплексної оцінки засвоєння програмного матеріалу проводиться у вигляді:

1) індивідуального захисту самостійних та індивідуальних завдань;

2) підготовки рефератів для виступу на науковому семінарі, конференції.

2.10. Методики активізації процесу навчання

При викладанні дисципліни “Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму” для активізації навчального процесу передбачено застосування сучасних навчальних технологій, таких, як: проблемні лекції, семінари-дискусії, кейс-метод.

Проблемні лекції спрямовані на розвиток логічного мислення студентів. Коло питань теми лекції обмежується двома-трьома ключовими моментами: увагу студентів концентрують на матеріалі, що не знайшов відображення в підручниках; використовують досвід закордонних навчальних закладів з роздаванням студентам під час лекцій друкованого матеріалу і підкріпленням головних висновків з питань, які розглядають. При викладанні лекційного матеріалу студентам пропонують питання для самостійного розмірковування. При цьому лектор ставить запитання, які спонукають студента шукати розв'язання проблемної ситуації. Така система примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.

На початку проведення проблемної лекції необхідно чітко сформулювати проблему, яку необхідно вирішити студентам. При викладанні лекційного матеріалу слід уникати прямої відповіді на поставлені запитання, а висвітлювати лекційний матеріал таким чином, щоб отриману інформацію студент міг використовувати при розв'язанні проблеми.

Міні-лекції передбачають викладання навчального матеріалу за короткий проміжок часу і характеризуються значним обсягом, складністю логічних побудов, образів, доказів і узагальнень. Міні-лекції проводяться, як правило, як частина заняття-дослідження.

На початку проведення міні-лекції за вказаними вище темами лектор акцентує увагу студентів на необхідності представити викладений лекційний матеріал у так званому структурно-логічному вигляді. На розгляд виносять питання, що зафіксовані в плані лекцій, але викладають їх стисло. Лекційне заняття, проведене в такий спосіб, спонукає студента до активності і концентрації уваги при сприйнятті матеріалу, а також спрямовує його на використання системного підходу при відтворенні інформації, яку він одержав від викладача.

Кейс-метод – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд виробничих, управлінських і інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу.

Розподіл форм і методів активізації процесу навчання за темами навчальної дисципліни наведений в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Форми і методи активізації процесу навчання за темами

Методики активізації процесу навчання	Практичне застосування навчальних технологій
1	2
Проблемні лекції (ПЛ) спрямовані на розвиток логічного мислення студентів і характеризуються виділенням головних висновків з питань, що розглядаються. При читанні лекцій студентам даються питання для самостійного розмірковування, яке відіграє активізуючу роль, примушує студентів сконцентруватися і почати активно мислити в пошуках правильної відповіді.	ПЛ з питань: 1. Аналіз чисельності, складу і руху персоналу (за темою 5). 2. Особливості формування фінансових результатів туристських підприємств (агентів, операторів) (за темою 7).

1	2
Міні-лекції (МЛ) характеризуються значною ємністю, складністю логічних побудов, образів, доказів та узагальнень.	МЛ з питань: 1. Використання загальних та індивідуальних індексів при виконанні факторного аналізу обсягу наданих послуг на підприємствах туризму (за темою 2). 2. Аналіз забезпеченості оборотними активами та ефективності їх використання (за темою 9).
Кейс-метод (КМ) (метод аналізу конкретних ситуацій) дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності спеціалістів і передбачає розгляд проблемних ситуацій.	КМ з питань: 1. Калькулювання собівартості послуг готельних і санаторно-курортних підприємств (за темою 6). 2. Аналіз розподілу прибутку підприємства (за темою 7).

2.11. Система поточного та підсумкового контролю знань студентів

Система оцінювання знань, вмінь та навичок студентів передбачає виставлення оцінок за усіма формами проведення занять.

Перевірка та оцінювання знань студентів може проводитись в наступних формах:

1. Оцінювання роботи студентів у процесі практичних занять.
2. Оцінювання виконання індивідуального завдання.
3. Проведення проміжного контролю.
4. Проведення підсумкового іспиту.

Загальна оцінка з дисципліни складається з поточної оцінки, яку студент отримує під час практичних занять, оцінки за виконання індивідуального завдання та оцінки за виконання завдань проміжного та підсумкового контролю.

Порядок поточного оцінювання знань студентів

Поточне оцінювання здійснюється під час проведення практичних занять і має на меті перевірку рівня підготовленості студента до виконання конкретної роботи. Об'єктами поточного контролю є:

- 1) активність та результативність роботи студента протягом семестру над вивченням програмного матеріалу дисципліни; відвідування занять;
- 2) виконання індивідуального завдання (РГЗ);
- 3) виконання завдань проміжного контролю.

Контроль систематичного виконання самостійної роботи та активності на практичних заняттях

Оцінювання проводиться за 4-бальною шкалою за наступними критеріями:

- 1) розуміння, ступінь засвоєння теорії та методології проблем, що розглядаються;
- 2) ступінь засвоєння матеріалу з дисципліни;

3) ознайомлення з рекомендованою літературою, а також із сучасною літературою з питань, що розглядаються;

4) уміння поєднувати теорію з практикою при розгляданні виробничих ситуацій, розв'язанні задач, проведенні розрахунків при виконанні завдань, винесених для самостійного опрацювання, та завдань, винесених на розгляд в аудиторії;

5) логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки.

Оцінка “відмінно” ставиться за умови відповідності виконаного завдання студента або його усної доповіді до усіх п'яти зазначених критеріїв. Відсутність тієї чи іншої складової знижує оцінку студента на відповідну кількість балів.

При оцінюванні практичних завдань увага приділяється також якості та самостійності їх виконання, своєчасності здачі виконаних завдань викладачу (згідно з графіком навчального процесу). Якщо якась з вимог не буде виконана, то оцінка буде знижена.

Оцінка знання матеріалу, оцінюється за 4-бальною системою та згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів перекладається в систему оцінювання за шкалою ECTS (табл. 2.6).

Проміжний контроль

Проміжний контроль рівня знань передбачає виявлення опанування студентом лекційного матеріалу та вміння застосовувати його для вирішення практичної ситуації і проводиться у вигляді тестування.

Таблиця 2.6 – Шкала перерахунку оцінок результатів контролю знань студентів

Оцінка за національною шкалою	Визначення назви за шкалою ECTS	ECTS оцінка	% набраних балів
Відмінно	<i>Відмінно</i> – відмінне виконання лише з незначними помилками	A	більше 90 – 100
Добре	<i>Дуже добре</i> – вище середнього рівня з кількома помилками	B	більше 80 – 90 включно
	<i>Добре</i> – загалом правильна робота з певною кількістю грубих помилок	C	більше 70 – 80 включно
Задовільно	<i>Задовільно</i> – непогано, але зі значною кількістю недоліків	D	більше 60 – 70 включно
	<i>Достатньо</i> – виконання задовольняє мінімальні критерії	E	більше 50 – 60 включно
Незадовільно	<i>Незадовільно*</i> – потрібно попрацювати перед тим, як перездати тест	FX	більше 25 – 50 включно
	<i>Незадовільно</i> – необхідна серйозна подальша робота з повторним вивченням змістового модуля	F	від 0 – 25 включно

При цьому тестове завдання може містити як запитання, що стосуються суто теоретичного матеріалу, так і запитання, спрямовані на розв'язання практичного завдання.

Тестове завдання містить запитання одиничного і множинного вибору різного рівня складності. Для оцінювання рівня відповідей студентів на тестові завдання використовуються наступні критерії оцінювання:

оцінка “відмінно” – виставляється у випадку, якщо студент правильно відповів на 20 - 18 тестових запитань;

оцінка “дуже добре” – 17-16 правильних відповідей;

оцінка “добре” – 15 – 13 правильних відповідей;

оцінка “задовільно” – 12 - 10 правильних відповідей;

оцінка “достатньо” – 9 – 7 правильних відповідей;

оцінка “незадовільно” – 6-5 правильних відповідей;

оцінка “незадовільно” – 4-2 правильних відповідей.

Тести для проміжного контролю обираються із загального переліку тестів за відповідними змістовими модулями.

Критерії оцінювання індивідуального завдання (розрахунково-графічної роботи)

Індивідуальне завдання (розрахунково-графічна робота) оцінюється за такими критеріями:

- 1) самостійність виконання;
- 2) логічність та послідовність викладення матеріалу;
- 3) повнота розкриття теми практичного завдання;
- 4) обґрунтованість висновків;
- 5) використання статистичної інформації та додаткових літературних джерел;
- 6) наявність конкретних пропозицій;
- 7) якість оформлення.

Проведення підсумкового (модульного) контролю

Підсумковий (модульний) контроль здійснюється та оцінюється за двома складовими : лекційною та практичною. Підсумковий контроль проводиться у письмовій формі після того як розглянуто увесь теоретичний матеріал та виконані практичні завдання в межах кожного з змістових модулів.

Завдання підсумкового (модульного) контролю містить тестові завдання з лекційного курсу та практичне (розрахункове) завдання.

Проведення підсумкового контролю

Умовою допуску студентів до заліку є позитивні оцінки з поточного контролю знань та захист розрахунково-графічної роботи.

Підсумковий контроль здійснюється у письмовій формі. Завдання з підсумкового контролю містить тестові завдання (20 питань) з теоретичної частини дисципліни та практичні (розрахункові) завдання (5 задач).

Відповіді студентів оцінюються за 12-бальною системою відповідно до кваліфікованих вимог до спеціалістів напряму підготовки 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності).

Нижче наведений зразок залікового білету з дисципліни «Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму».

Оцінка 12 балів. Студент дає абсолютно правильні відповіді на 100% тестів. Теоретично запитання розкрито повністю, з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі додаткового матеріалу, законодавчих актів та нормативних документів. Під час виконання практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою. Практичне завдання виконано як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, висновки до завдань аргументовані та обґрунтовані.

Зразок залікового білету

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМЕНІ О. М. БЕКЕТОВА

Кафедра туризму і готельного господарства

Спеціальність 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування» (за видами економічної діяльності)

Курс 5 семестр 2

Навчальна дисципліна
«ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ПІДПРИЄМСТВ ТУРИЗМУ»

Заліковий білет № 1

1. Тестові завдання:

1. Економічний аналіз це ...
2. Предмет економічного аналізу - ...
3. Об'єкт економічного аналізу - ...
4. Основні завдання економічного аналізу - ...
-

20. Платоспроможність підприємства – це:

- а) можливість реалізації матеріальних оборотних активів для перетворення їх на грошові кошти;
- б) збільшення ліквідності активів підприємства;
- в) спроможність підприємства у строк і у повному обсязі погасити свої поточні зобов'язання;
- г) можливість товарно-матеріальних цінностей підприємства легко перетворюватися на ліквідні кошти або гроші.

2. Задача:

Використовуючи данні фінансової звітності, проаналізуйте фінансову стійкість підприємства коефіцієнтним способом.

Затверджено на засідання кафедри туризму і готельного господарства.
Протокол № _____ від _____ 200 ____ р.

Зав. кафедрою _____ д.е.н., проф. Писаревський І. М.

Екзаменатор _____ к.е.н., доц. Влащенко Н. М.

Оцінка 11 балів. Студент дає правильні відповіді на 95 – 100 % тестів. Теоретичне запитання розкрито повністю, на основі програмного та додаткового матеріалу зроблено висновки та узагальнення. Під час виконання практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються як з використанням типового алгоритму, так і за самостійно розробленим алгоритмом, робляться аргументовані висновки. Під час виконання практичних завдань студент припускається незначних неточностей.

Оцінка 10 балів. Студент дає правильні відповіді на 90 – 95 % тестів. Теоретичне запитання розкрито повністю, програмний матеріал викладено згідно з програмним матеріалом дисципліни. Під час виконання практичних завдань студент застосовує глибокі знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються в цілому правильно, у повному обсязі як з використанням типового алгоритму, так в деяких змінених умовах. Під час виконання практичних завдань студент припускається окремих неточностей.

Оцінка 9 балів. Студент дає правильні відповіді на 85 – 90 % тестів. Теоретичне запитання розкрито повністю, програмний матеріал викладено згідно з матеріалом дисципліни. Під час виконання практичних завдань студент ефективно застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються в цілому правильно з використанням типового алгоритму, під час їх виконання студент припускається окремих несуттєвих помилок.

Оцінка 8 балів. Студент дає правильні відповіді на 80 – 85 % тестів. Теоретичне запитання розкрито повністю, програмний матеріал викладено з незначними погрішностями або без узагальнень. Під час виконання практичних завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються загалом правильно з використанням типового алгоритму, під час їх виконання студент припускається несуттєвих помилок.

Оцінка 7 балів. Студент дає правильні відповіді на 75 – 80 % тестів. Теоретичне запитання розкрито повністю, проте під час викладення програмного матеріалу допущені незначні помилки. Під час виконання практичних завдань студент застосовує основні знання навчального матеріалу, що передбачені навчальною програмою. Практичні завдання виконуються загалом правильно з використанням типового алгоритму. Під час їх виконання студент припускається несуттєвих помилок.

Оцінка 6 балів. Студент дає правильні відповіді на 70 – 75 % тестів. Теоретичне запитання розкрито неповно, допущено суттєві погрішності або помітні помилки. Під час виконання практичних завдань без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається помилок.

Оцінка 5 балів. Студент дає правильні відповіді на 65 – 70 % тестів. Теоретичне запитання розкрито неповно, допущено суттєві погрішності, які впливають на зміст відповіді. Під час виконання практичних завдань без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається значних помилок.

Оцінка 4 бали. Студент дає правильні відповіді на 60 – 65 % тестів. Теоретичне запитання розкрито неповно, з суттєвими помилками. Під час виконання практичних завдань без достатнього розуміння студент застосовує навчальний матеріал, припускається значної кількості помилок, стикається зі значними труднощами під час виконання типового алгоритму завдання.

Оцінка 3 бали. Студент дає правильні відповіді на 55 – 60 % тестів. Теоретичне запитання розкрито неповно або зовсім не розкрито. Під час виконання практичних завдань припускається досить великої кількості грубих помилок, стикається зі значними труднощами під час виконання типового алгоритму завдання, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні.

Оцінка 2 бали. Студент дає правильні відповіді не менш як на 50 % тестів, виконати практичні завдання не може, стикається зі значними труднощами під час виконання типового алгоритму завдання, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні. Теоретичне запитання не розкрито.

Оцінка 1 бал. Студент дає до 50 % правильних відповідей на тести, виконати практичні завдання не може, стикається зі значними труднощами під час виконання типового алгоритму завдання. Теоретичне запитання не розкрито.

Кожне завдання залікового білета оцінюється окремо. Загальна залікова оцінка розраховується як зважена сума оцінок: 0,6 (діагностичне завдання) + 0,4 (евристичне завдання).

Підсумкова оцінка з дисципліни розраховується як середня з кількох складових, що враховує оцінки кожного виду контролю (дві оцінки за результатами поточного модульного контролю протягом семестру та оцінка за результатами диференційованого заліку).

Підсумкова оцінка з дисципліни згідно з Методикою переведення показників успішності знань студентів Академії в систему оцінювання за шкалою ECTS конвертується в підсумкову оцінку за шкалою ECTS (табл. 2.7).

Таблиця 2.7 – Переведення показників успішності знань студентів в систему оцінювання за шкалою ECTS

Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за 12-бальною шкалою ХНАМГ	Оцінка за національною шкалою
(A)	12 – 11 – 10 балів	5 – відмінно (відмінне виконання)
(B)	балів	4 – добре (вище середнього рівня)
(C)	8 – 7 балів	4 – добре (взагалі правильна робота, але з певною кількістю помилок)
(D)	6 балів	3 – задовільно (непогано, але зі значною кількістю недоліків)
(E)	5 – 4 бали	3 – задовільно (виконання задовольняє мінімальні критерії)
(FX)	3 бали	2 – незадовільно (потрібне повторне перескладання)
(F)	2 – 1 бал	2 – незадовільно (необхідне повторне вивчення дисципліни)

2.12. Рекомендована література

2.12.1. Нормативно-правові акти

1. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України
2. Роз'яснення щодо заповнення державного статистичного спостереження за формою №1 – готель (річна) “Звіт про роботу готелю”
3. Інструкція щодо заповнення форми державної статистичної звітності № 1-ТУР№182/2622 от 19.03.1998 р.
4. Інструкція щодо заповнення державного статистичного спостереження за формою №1 послуги, річна, “Звіт про обсяги реалізованих послуг” №811/9410 від 02.07.2004 р.
5. Інструкція щодо складання державного статистичного спостереження за формою №11-ОЗ “Звіт про наявність та рух основних засобів, амортизацію(знос)”, №712/8033 від 13.08.2003 р.
6. Інструкція щодо заповнення форм державної статистичної звітності про використання робочого часу, №74/4295 від 08.02.2000 р.
7. Роз'яснення щодо складання статистичної звітності за формами №1-ПВ термінова, місячна, №1-ПВ, термінова-квартальна “Звіт з праці”

2.12.2. Основна навчальна література

1. Андренко І. Б. Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму: підручник / І. Б. Андренко, Н. М. Влащенко – Харків: ХНАМГ, 2012. – 303 с.
2. Доля В. Т. Экономический анализ: теория и практические методики: учеб. Пособие / В. Т. Доля – К.: Кондор, 2003. – 208 с.
3. Костюк В. О. Техніко-економічний аналіз діяльності підприємств міського господарства: навч. посібник / В. О. Костюк – Харків: ХДАМГ, 2002. – 162 с.
4. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посібник / Г. В. Савицька – К.: Знання, 2005. – 662 с.
5. Соболева Е. А. Финансово-экономический анализ деятельности туристской фирмы: учеб.-метод. пособие / Е. А. Соболева , И. И. Соболев – М.: Финансы и статистика, 2002. – 128 с.

2.12.3. Додаткова література

1. Гинзбург А. И. Экономический анализ / А. И. Гинзбург – СПб.: Питер, 2005. – 176 с.
2. Замедлина Е. А. Экономика отрасли: туризм: учеб. пособие / Е. А.Замедлина, О. Н. Козырева – М.: Альфа-М: ИНФРА-М, – 2007. – 205 с.
3. Канке А. А. Анализ финансово-хозяйственной деятельности предприятия: учеб. Пособие / А. А. Канке , И. П. Кошечая – М.: Форум: ИНФРА-М, 2004. – 288 с.
4. Коган Т. Л. Экономика, организация и планирование гостиничного хозяйства / Т. Л. Коган, П. Я. Бабуцкий – К: Вища школа, 1980. – 230 с.
5. Кононенко О. Анализ финансовой отчетности / О. Кононенко – Х.: Фактор, 2005.– 156 с.

6. Навчально-методичний посібник до самостійного вивчення дисципліни “Теорія економічного аналізу” (для студентів економічних спеціальностей за напрямом 0501 “Економіка та підприємництво” та 0502 “Менеджмент” – Укл.: Мочаліна З.М. – Харків: ХНАМГ, 2004 – 131 с.

7. Ткаченко Т. І. Економіка готельного господарства і туризму: навч. посібник / Т. І. Ткаченко, С. П. Гаврилюк – К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 179 с.

8. Чуев И. Н. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: учебник / И. Н. Чуев, Л. Н. Чечевицына – М.: Издательско-торговая корпорация «Дашков и К», 2004. – 352 с.

Навчальне видання

Програма навчальної дисципліни та
робоча програма навчальної дисципліни
«Фінансово-економічний аналіз підприємств туризму»

(для студентів 5 курсу денної форми навчання,
спеціальності 8.03060101 «Менеджмент організацій і адміністрування»
(за видами економічної діяльності), спеціалізації «Менеджмент готельного,
курортного та туристського сервісу»)

Укладачі: **АНДРЕНКО** Ірина Борисівна,
ВЛАЩЕНКО Наталія Миколаївна

Відповідальний за випуск: *І. М. Писаревський*

В авторській редакції

Комп'ютерне верстання: *Н. Ю. Гаврилiна*

План 2012, поз. 333 Р

Підп. до друку 19.09.2012 р.

Друк на ризографі

Тираж 10 пр.

Формат 60x84/16

Ум. друк. арк. 1,6

Зам. № 9203

Видавець і виготовлювач:

Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@ksame.kharkov.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК №4064 від 12.05.2011 р.